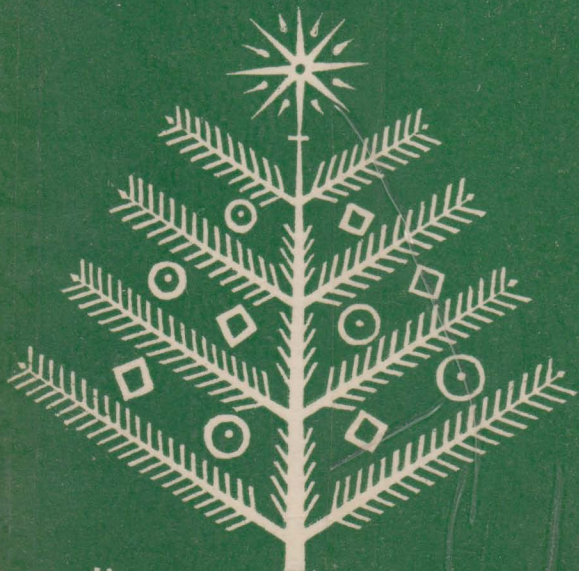

УКРАЇНСЬКИЙ ДЕКЛЯМАТОР

ДЛЯ
ДІТЕЙ ТА МОЛОДІ

український народний
ФОНД

УКРАЇНСЬКИЙ ДЕКЛЯМАТОР

ДЛЯ ДІТЕЙ І МОЛОДІ

Зібрала С. Нагірна

diasporiana.org.ua

Накладом
УКРАЇНСЬКОГО НАРОДНОГО ФОНДУ

Нью-Йорк, 1952

Окладинка П. Холодного

Printed in U. S. A.

Друк „Свободи”, 81 Гренд ст., Джерзі Ситі, Н. Дж.

О, краю мій, Вкраїно ти прекрасна,
Як я люблю, як я люблю тебе!
Мов зірка та, що світить і не гасне,
Так та любов в душі моїй живе.

І в а н Ф р а н к о

Ця мала книжечка уявляє собою збірку кращих творів наших, українських, поетів і присвячується українським дітям та українській молоді.

Може постати питання: чому саме Український Конгресовий Комітет рішив масово поширити якраз збірку поезій?

За це промовляють дуже поважні причини.

Поперше, відсутність за межами Батьківщини української школи. Відомо-бо добре, що кожна нормальна національна школа уважає своїм завданням дати своїй молоді те, що є найшляхетнішим виявом духа й генія рідного народу. А це є поезія, — твори, що в стислій мистецькій формі відзеркаляють зміст душі народньої, її прагнення політичні, ідеали суспільні і погляди моральні.

І молодь кожної нормально існуючої нації виходить зі школи озброєна цією найшляхетнішою зброєю, що є її дороговказом на ціле життя.

Тільки наша, українська, молодь, лихоліттям розсіяна по світах, позбавлена цієї води цілющої, що оживляє душу й серце і формує людину — громадянина.

Отже — захоронити нашу молодь від порожнечі духової, від безідейности, дати їй на ціле життя той найвищий зміст — велике завдання цієї малої збірки.

Сказаного цілком вистарчало б, щоби зрозуміти всю необхідність подібного видання.

Але, як відомо, в Україні діються речі, що з особливою яскравістю вказують, куди мусить

бути спрямована наша увага тут, поза межами Батьківщини. Йде-бо там нищення нашої Нації, — нищення фізичне й духове. Ворог поставив собі завданням спотворити, спорожнити, вбити душу народу нашого, створивши з нього інтернаціонального робота — раба, без обличчя, думки і чуття.

То ж лише тут, за межами нашої Батьківщини, у вільній країні, може знайти захист і притулок наша поезія, література, культура.

І цей захист та охорону нашій культурі можемо дати лише ми, українці, в першу чергу, наша молодь.

Одначе, охорона культури не є поняття „музейне”. Це не є збирання книжок та консервація старовини. Охорона культури — означає, що ми самі, українці, мусимо бути пересякнуті цією культурою, повинні бути носіями, репрезентантами її змісту і характеру.

Ми — це в першу чергу наша молодь, що в часі лихоліття не мала можливости зачерпнути з джерел нашого духа. І тому її велике завдання, а разом обов'язок і служба Україні — нахилитись до джерел цієї культури, стати живим її носієм.

І коли наша молодь цю збірку не лише перечитає, але вивчить напам'ять, то, — кажемо сміло: вона придбає великий духовий скарб. Цей скарб — стане її багатством та окрасою на ціле життя, — багатством, якого вона ніколи не втратить і якого у неї ніхто не відбере.

ПОЕЗІЇ ДЛЯ МАЛИХ ДІТЕЙ

МОЛИТВА

Пошли нам, Боже,
Маленьким дітям,
Щастя, здоров'я
На довгі літа!

Щоб виростали
Розумні й сильні,
Душею чисті
І серцем вільні.

Щоб нам світила
Зіронька долі,
Щоб ми не знали
Лиха ніколи.

К. Перелісна

З И М А

Мов пушинки,
Порошинки,
На покрівлі,
На будівлі,
Ніжно падають сніжинки,
Так легенько,
В'ються, б'ються,
Так тихенько
В'ються, в'ються
В сніговій молочній млі,
Мов не хочуть пригорнутись,
Мов бояться доторкнутись
До змертвілої землі, —
Там, де квіти,
Первоцвіти,
Де лілеї,
Орхідеї
В світосяйнім колориті
Пишно, ніжно
Розвивались,
Дивовижно
Розцвітались
Під одчиненим вікном,
Там сніжинки,
Порошинки
Обгорнули всі билинки
Сріблом витканим рядном.

Г. Чупринка

ВПАВ СНІЖОК

Впав сніжок! Впав сніжок!
Гей же, хлопці, до санок!
Хто змерзлюх, — той хай трясеться,
Хто козак — нехай сміється!
Гей же, разом на горбок,
Гей же, хлопці, до санок.

Впав сніжок! Впав сніжок!
Гей, дівчатка, до санок!
Вітер, що сердито дує,
Не страшний нам, — він гартує,
Дасть рум'янці, мов квітки,
Гей, дівчатка, за санки!

Гей же, разом! Раз, два три!
Розступіться всі вітри.
Дармо, вітре, дармо гониш,
Нас не спиниш, не здогониш,
Бо зіжджасмо згори!
Гей же, разом! Раз, два, три!

М. П е т р і в

ЯЛИНКА

Раз я взувся в чобітки,
Одягнувся в кожушинку,
Сам запрягся в саночки
І поїхав по ялинку.

Ледве я зрубати встиг,
Ледве став ялинку брати,
Як на мене зайчик — плиг!
Став ялинку однімати.

Я сюди, а він туди,
„Не віддам, — кричить, — нізащо!
Ти ялинку посади,
А тоді рубай, ледащо!

Не віддам і не проси!
І цяцьками можна гратись,
Порубаєте ліси,
Ніде буде і сховатись.”

А у лісі скрізь вовки,
І ведмеді, і лисиці,
І ворони, і граки,
І розбійниці синиці.

Страшно стало... „Ой пусти!
Не держи мене за поли,
Любий зайчику, прости...
Я не буду більш ніколи.”

Низько, низько я вклонивсь,
І ще нижче скинув шапку...
Зайчик весело всміхнувсь
І подав сіреньку лапку.

Олександр Олесь

СВЯТИЙ МИКОЛАЙ ІДЕ

Тиха нічка, світять зорі,
Сніг біленький мерехтить,
За селом, ген там, під лісом,
Десь дзвіночок гомонить.

Чи господар то спізвився,
Поспішає до села?
Ні, то лісом, ледве чутно
Каравана йде свята.

Попереду ангелятко
Дзвонить жваво у дзвінок,
Далі йде дідусь поважний,
Тягне сані за шнурок.

На санках тих ангелятко
Дивних скарбів береже,
За санками третій ангел
На лещетах жваво йде.

З гаю вибігли зайчата,
Поставали на лапках,
Миколай везе дарунки
Чемним дітям на санках.

ХРИСТОС ВОСКРЕС!

Христос воскрес! Радійте діти,
Біжіть у поле, у садок,
Збирайте зіллячко і квіти,
Кладіть на Божий хрест вінок!

Нехай бренять і пахнуть квіти,
Нехай почує Божий рай,
Як на землі радіють діти
І звеселяють рідний край.

На все погляне Божа Мати,
Радіючи, з святих небес...
Збирайтесь діти, нум співати:
„Христос воскрес! Христос воскрес!”

Леонід Глібов

НА ВЕЛИКДЕНЬ

На Великдень, на соломі
Проти сонця, діти
Грались собі крашанками,
Та й стали хвалитись
Обновами. Тому к святкам
З лиштвою пошили
Сорочечку, а тій стьожку,
Тій стрічку купили;
Кому шапочку смушеву,
Чобітки шкапові,
Кому свитку... Одна тільки
Сидить без обнови
Сиріточка, рученята
Сховавши в рукава.
— Мені мати купувала...
— Мені батько справив...
— А мені хрещена мати
Лиштву вишивала.
— А я в попа обідала!
Сирітка сказала...

Тарас Шевченко

ЖУЧОК

Гаївка

Ходить жучок по ялині,
А жучиха по дубині,
Грай, жучку, грай небоже, { 2 рази
Хай ти Господь допоможе!

На жучкові опанчина,
Бо наш жучок ще дитина,
Грай, жучку, грай, небоже, { 2 рази
Хай ти Господь допоможе!

На жучкові черевички,
Бо наш жучок невеличкий,
Грай, жучку, грай, небоже, { 2 рази
Хай ти Господь допоможе!

На жучкові жупан ясний,
Бо наш жучок дуже красний,
Грай, жучку, грай, небоже, { 2 рази
Хай ти Господь допоможе!

Як гратись у Жучка?

Діти сплітають руки в сіделка, стають побіч себе парами, звернені личками до себе. Найменший та найлегший є жучком, він ходить по верху сіделок. Придержують його, щоби не впав. Ті пари, через які Жучок перейшов, перебігають та стають знов у чергу.

І ДОСІ СНИТЬСЯ...

І досі сниться: під горою,
Між вербами та над водою
Біленька хаточка. Сидить,
Неначе й досі, сивий дід
Коло хатиночки і бавить
Хорошее та кучеряве
Своє маленькеє внука.

І досі сниться: — вийшла з хати
Веселая, сміючись, мати,
Цілує діда і дитя,
Аж тричі весело цілує,
Прийма на руки і годує,
І спать несе. А дід сидить
І усміхається...

Тарас Шевченко

ВЕЧІР

Садок вишневий коло хати,
Хрущі над вишнями гудуть,
Плугатарі з плугами йдуть,
Співають ідучи дівчата,
А матері вечерять ждуть.

Сім'я вечерея коло хати,
Вечірня зіронька встає;
Дочка вечерять подає,
А мати хоче научати,
Так соловейко не дає.

Поклала мати коло хати
Маленьких діточок своїх,
Сама заснула коло їх.
Затихло все... Тільки дівчата
Та соловейко не затих.

Тарас Шевченко

МОЯ МАМА

Снилось мені ясне сонце,
Що в хаті світило, —
А то рідна матусенька
Всміхнулась так мило.

Приснивсь мені легкий вітрик,
Що пестив колосся,
А то мені моя мама
Гладила волосся.

Снилась мені ягідочка,
Як мід солоденька,
А то мене цілувала
Мама дорогенька.

Снились мені ангелики,
Що в рай мене несли, —
А то мене мами ручки
До серця притисли.

Марійка Підгірянкa

Р І Ч К А.

Тече вода зпід явора
Яром на долину,
Пишається над водою
Червона калина;
Пишається калинонька,
Явір молодіє,
А кругом їх верболози
Й лози зеленіють.

Тече вода ізза гаю
Та попід горою,
Хлюпочуться качаточка
Поміж осокою.
А качечка випливає
З качуром за ними,
Ловить ряску, розмовляє
З дітками своїми.

Т. Шевченко.

ВМИЄМ, ДІТИ, ЛИЧКА!

У зеленім лузі
Там блищить криничка —
Вмиєм, вмиєм, друзі,
Оченятка й личка!

Вмиєм чисто ручки,
Вмиєм чисто ніжки,
Щоб здоровля мати,
Наче ті горішки.

Котик волохатий,
Білий і вусатий,
Миється лапками,
Поки ляже спати.

На бистренькій річці,
Поміж осокою,
Стадо гусеняток
Миється водою.

Навіть ніжні квіти
Мають гарну звичку:
Рано-вранці влітку
Миють в росах личко.

Хлюп, хлюп, хлюп, водичка,
Вмиєм, друзі, личка,
Вмиєм ручки, діти,
Щоб цвісти, мов квіти!

Роман Завадович

КОЛИСАНКА

Спи, дитинко, спи,
Очка зажмури;
Спить вже пташка у гніздочку,
А квіточка у садочку,
Спи, дитинко, спи!

Спи, дитинко, спи,
Очка зажмури;
Прийди, сонку, до дитинки,
Стули очка аж до днинки,
Спи, дитинко, спи!

Спи, дитинко, спи,
Очка зажмури;
Встане сонце, пташку збудить,
Встане дитя, гратись буде,
Спи, дитинко, спи!

Марійка Підгірянкa

ОЙ, НЕ КОСИ...

Ой, не коси, бузьку, сіна,
Бо зросишся по коліна.

Краще, бузьку, ходи з нами,
З маленькими діточками.

Ми з тобою погуляєм,
І гагілок заспіваєм.

І я з вами погуляю,
Бо великі ноги маю.

А співати я не буду,
Бо захрип я — шкода труду.

Хай співає ластівочка,
Ластівочка пташиночка.

УКРАЇНА

Україна, любі діти,
Наш чудовий край.
Там ліси і полонини,
І луги і гай.

І річок прудких багато
І рибок в них тьма!
Все те, все, кохані діти,
Вітчизна свята.

Україна — це біленькі
У садках хатки,
Ниви збіжжям засіяні,
Запашні квітки.

І міста розлогі, чисті,
Знай, дитя, це знай!
Україна наша рідна
Це чудовий край!

І в а н н а С а в и ц ь к а

УКРАЇНЕЦЬ

Українець я маленький,
Україна — край рідненький.
Вірний син я свого роду,
Українського народу.

Все, що рідне, — я кохаю,
Всім, хто рідний, — помагаю,
Своє ціню, свого вчуся,
І до рідного горнуся.

Знай і ми своє любити,
Помагати і цінити;
Знай, що найчесніше діло
Україну боронити сміло.

УКРАЇНКА

Українка я маленька,
Україна — моя ненька,
В неї щира я дитина,
Добра, люба й не єдина.

Вірна я дочка народу
Та ж козацького я роду;
Щиро я свій рід кохаю,
Роду іншого не знаю.

Так я завжди буду жити,
Буду рідний край любити,
Українцям помагати,
Бо Вкраїна — моя мати!

ВЕСНА.

Та це ж весна,
Бо тоне сніг. —
Дивись: струмок
Згорі побіг.
Шумить вода,
Ламає все.
Весна іде,
Тепло несе.
Шумить, гуде
Веселий гай
І гомонить:
„Вставай, вставай”.

Розтане сніг,
Зима мине,
Земля кругом
Цвісти почне.
Дітей малих
Веселий рій
Помчить із хат
На луг мерщій.
Радіє все,
Співає все:
Весна іде
Тепло несе!

О. Олесь.

СПІВАНКА

Є у мене голосочок,
Як срібний дзвіночок;
Навчіть мене, матусенько,
Рідних співаночок.

Навчіть мене співаночок
Із рідного краю,
Лекше стане на чужині,
Як їх заспіваю.

Білі гуси, білі гуси,
Лебідки біліші;
Гарні чужі співаночки
Та наші гарніші.

Як я наші співаночки
В садочку співала,
Чужі люди говорили,
Що скрипочка грала.

Народна пісня

МУДРА КИЦЬКА.

У збаночку молочко —
Ох, то штука ловка.
Та як його скоштувать?
Не влізе головка!..

Наша киця дуже мудра, —
Способу добрала:
У той кухличок вузенький
Хвостика вмочала.

Отже, кухлик не звалила,
Зробила обачно,
Тепер хвостик витягає,
Облизує смачно.

О л е н а П ч і л к а.

СЛОВО УКРАЇНСЬКОЇ ДИТИНИ.

Хто ти, хлопчику маленький?

Син я України-Неньки!
Українцем я зовуся
Й тою назвою горджуся!

А по чім тебе пізнаю?

По українському звичаю.
В мене вдача щира й сміла,
І відвага духа й тіла,
І душа моя здорова,
Українська в мене мова.

А скажи, де Край твій рідний?

Там, де неба круг погідний,
Там, де сонце сяє ясне
На українські діти красні;
Де лани, степи безкраї,
Де орел буйний літає,
Де Карпат вершки високі,
Де потоків дна глибокі;
Де Дністер і хвилі Прута,
Де Дніпро, старий Славута;
Де високії могили,
Що в них голови зложили
Мої предки в лютім бою
За Україну любу свою.

Як допоможеш своєму люду?

Пильно все учитись буду,
Щоб свої мене любили,
А чужі, щоби цінили,
Щоб про мій народ питали,
Україну шанували.
Чи при праці, чи в забаві,
Все послужу рідній справі.
Ні маєтку ані труду
Жалувати я не буду,
Щоб народові України

Помогти устать з руїни, —
Все зумію перенести
Для України слави й чести.
Господа буду благи,
Щоб нам дав добра діждати!

Юра Шкрумеляк.

СОНЦЕ УКРАЇНИ.

Я маленький хлопчик,
П'ятий рочок маю,
Але про Шевченка
Вже багато знаю.

Він — дитя з під стріхи,
Він — в селянській свиті,
А придбав нам славу,
Як ніхто на світі.

Нині нам про нього
Мамочка казала,
Рушником новеньким
Ми портрет прибрали.

Принесли ялинку,
Рути і барвінку —
Наш „КОБЗАР” коханий
Достойний пошани.

А та наша слава
Не вмере, не загине,
Наш Тарас Шевченко
Сонце України!

У. Кравченко.

МИ Є ДІТИ УКРАЇНСЬКІ.

(гуртова деклямація)

Ми є діти українські,
Хлопці та дівчата —
Рідний Край наш — Україна,
Красна та багата.

Рідне небо, ясне сонце,
Місяць, зорі срібні,
Рідний нарід — українці
Всі до нас подібні.

Рідна віра — Свята Трійця
І Пречиста Мати,
Рідна мова — нею вчились
Бога прославляти!

Присягаєм — наш Край Рідний
Над усе любити,
Рідний нарід шанувати
І для нього жити!

Присягаєм — рідну віру
Завжди визнавати,
По-українськи говорити,
Молитись, співати.

Як ріка в гору не піде,
Як сонце не згасне,
Так ми того не забудем,
Що рідне, що власне.

Що нам рідне, те нам буде
І красне і гоже!
Присягаєм, що так буде!
Поможи нам Боже!

ПОЕЗІЇ ДЛЯ МОЛОДІ

ІВАН ПІДКОВА

I.

Було колись --- в Україні
Ревіли гармати;
Було колись — Запорозці
Вміли панувати!
Панували, добували
І славу і волю, —
Минулося: осталися
Могили по полю!
Високії ті могили,
Де лягло спочити
Козацькеє біле тіло,
В китаїку повите.
Високії ті могили
Чорніють, як гори
Та про волю нишком в полі
З вітрами говорять.
Свідок слави, дідівщини
З вітром розмовляє,
А внук косу несе в росу,
За ними співає.

Було колись — в Україні
Лихо танцювало,
Журба в шинку мед-горілку
Поставцем кружала.
Було колись добре жити
На тій Україні...
А згадаймо, — може серце
Хоч трохи спочине.

II.

Чорна хмара зза Лиману
Небо, сонце криє;
Синє море звірюкою
То стогне, то виє,
Дніпра гирло затопило.
„А ну-те, хлоп'ята,
На байдаки! Море грає,
Ходім погуляти!”
Висипали Запорожці,
Лиман човни вкрили.
„Грай же, море!” — заспівали,
Запінились хвилі.
Кругом хвилі, як ті гори:
Ні землі, ні неба.
Серце мліє, а козакам
Того тільки й треба.
Пливуть собі та співають;
Рибалка літає,
А попереду отаман
Веде, куди знає.
Похожає здовж байдака,
Гасне люлька в роті:
Поглядає сюди-туди,
Де-то будь роботі?
Закрутивши чорні уси,
За ухо чуприну,
Підняв шапку — човни стали:
„Нехай ворог гине!
Не в Синопу, отамани,
Панове молодці,
А у Царград до султана
Поїдемо в гості!”
— „Добре, батьку отамане!”
Кругом заревіло.
„Спасибі вам!”
Надів шапку. Знову закипіло
Синє море. Здовж байдака
Знову похожає
Пан отаман, та на хвилю
Мовчки поглядає.

Тарас Шевченко

ДО ОСНОВ'ЯНЕНКА

Б'ють пороги; місяць сходить,
Як і перше сходив...
Нема Січі, пропав і той,
Хто всім верховодив.
Нема Січі! Очерети
У Дніпра питають:
„Де-то наші діти ділись?
Де вони гуляють?”
Чайка скиглить, літаючи,
Мов за дітьми плаче;
Сонце гріє, вітер віє
На степу козачім.

На тім степу скрізь могили
Стоять та сумують;
Питаються у буйного:
„Де наші панують?
Де панують, бенкетують?
Де ви забарились?
Верніться! Дивіться:
Жита похилились,
Де паслися ваші коні,
Де тирса шуміла,
Де кров Ляха, Татарина
Морем червоніла.
Верніться!..”

— „Не вернеться,” —

Загуло, сказало
Сине море: — „не вернеться,
На віки пропали!”
Правда, море, правда, сине:
Такая їх доля!
Не вернеться сподівані,
Не вернеться воля;
Не вернеться козаччина,
Не встануть гетьмани,
Не покрийть Україну
Червоні жупани, —
Обідрана, сиротою
Понад Дніпром плаче;

Тяжко, важко сиротині,
А ніхто не бачить,
Тільки ворог, що сміється.
Смійся, лютий враже,
Та не дуже, бо все гине, —
Слава не поляже,
Не поляже, а розкаже,
Що діялось в світі,
Чия правда, чия кривда
І чиї ми діти.
Наша дума, наша пісня
Не вмре, не загине...
От де, люде, наша слава,
Слава України!
Без золота, без каменю,
Без хитрої мови,
А голосна та правдива,
Як Господа слово.

Чи так, батьку-отамане?
Чи правду співаю?
Ех, як би то... Та й що казати
Кебети не маю.
А до того — Московщина,
Кругом чужі люде.
— „Не потурай!” — може, скажеш;
А що з того буде?
Насміються на псалом той,
Що виллю сльозами,
Насміються! — Тяжко, батьку,
Жити з ворогами!
Поборовся б і я, може,
Як би малось сили;
Заспівав би, — був голосок,
Та позички ззіли.
Оттаке то лихо тяжке,
Батьку ти мій, друже!
Блужу в снігах та сам собі:
„Ой, не шуми, луже!”
Не втну більше. А ти, батьку,
— Як сам здоров знаєш, —
Тебе люде поважають,

Добрий голос маєш.
Співай же їм, мій голубе,
Про Січ, про могили,
Коли яку насипали,
Кого положили;
Про старину, про те диво,
Що було, минуло...
Утні, батьку, щоб нехотя
На весь світ почули,
Що діялось в Україні,
За що погібала,
За що слава козацькая
На всім світі стала!
Утні, батьку, орле сизий!
Нехай я заплачу,
Нехай свою Україну
Я ще раз побачу;
Нехай ще раз послухаю,
Як те море грас,
Як дівчина під вербою
„Гриця” заспіває;
Нехай ще раз усміхнеться
Серце на чужині,
Поки ляжу в чужу землю,
В чужій домовині!

Тарас Шевченко

МЕНІ ТРИНАДЦЯТИЙ МИНАЛО

Мені тринадцятий минало
Я пас ягнята за селом.
Чи то так сонечко сяло,
Чи так мені чого було —
Мені так любо, любо стало,
Неначе в Бога...
Уже покликали до паю,
А я собі у буряні
Молюся Богу; і не знаю,
Чого маленькому мені
Тоді так приязно молилось,
Чого так весело було.
Господнє небо і село,
Ягня, здається, веселилось,
І сонце гріло — не пекло.

Та не довго сонце гріло,
Не довго молилось:
Запекло, почервоніло
І рай запалило.
Мов прокинувся! Дивлюся:
Село почорніло,
Боже небо голубеє —
І те помарніло.
Поглянув я на ягнята —
Не мої ягнята;
Обернувся я на хати —
Нема в мене хати.
Не дав мені Бог нічого!
І хлинули сльози,
Тяжкі сльози... А дівчина,
При самій дорозі,
Недалеко коло мене
Плоскинь вибирала,
Та й почула, що я плачу;
Прийшла, привітала,
Утирала мої сльози
І поцілувала...
Неначе все на світі стало
Моє — лани, гаї, сади...

І ми, жартуючи, погнали
Чужі ягнята до води.
Бридня!.. а й досі, як згадаю,
То серце плаче та болить.
Чому Господь не дав дожить
Малого віку у тім раю!
Умер-би, орючи на ниві,
Нічого б на світі не знав,
Не був би в світі юродивим,
Людей би не прокляв.

Тарас Шевченко

МИНУЛИ ЛІТА МОЛОДІЇ

Минули літа молодії...
Холодним вітром од надії
Уже повіяло... Зима!..
Сиди один в холодній хаті...
Нема з ким тихо розмовляти,
Ані порадитись... Нема!
І нікогісінько нема!
Сиди ж один, поки надія
Одурить дурня, осьміє...
Морозом очі окує,
А думи гордії розвіє,
Як ту сніжину по степу...
Сиди ж один собі в кутку,
Не жди весни — святої долі!
Вона не зійде вже ніколи
Садочок твій позеленить,
Твою надію оповить
І думу вольную на волю
Не прийде випустить... Сиди —
І нікогісінько не жди!

Тарас Шевченко

МАТИ

У нашім раї, на землі,
Нічого кращого не має,
Як тая мати молодая
З своїм дитяточком малим.
Буває іноді: дивлюся,
Дивуюсь дивом, і печаль
Охватить душу; стане жаль
Мені її, і зажурюся
І перед нею помолюся,
Мов перед образом святим
Тієї Матері Святої,
Що в мир наш Бога принесла.
Тепер їй любо, любо жити:
Вона серед ночі встає,
І стереже добро своє,
І дожидає того світу,
Щоб знов на нього надивитись,
Наговоритись. „Це моє,
Моє!“ — І дивиться на його,
І молиться до його Богу,
І вийде з дому погулять,
Гордіше самої цариці,
Щоб людям, бачте, показати
Своє добро: „А подивіться!
Моє найкраще над всіма!“
І ненароком інший гляне —
Весела, рада, Боже мій!
Несе додому свого Івана;
І їй здається — все село
Весь день дивилося на його,
Що тільки й дива там було,
А більше не було нічого...
Щасливая!...

Тарас Шевченко.

КАМЕНЯРІ

Я бачив дивний сон. Немов передо мною
Безмірна та пуста і дика площина,
І я прикований ланцом залізним стою
Під височенною гранітною скалою,
А далі тисячі таких самих, як я.

У кожного чоло життя і жаль порили,
І в оці кожного горить любови жар,
І руки в кожного ланци мов гадь обвили,
І плечі кожного додолу ся схилили,
Бо давить всіх один страшний якийсь тягар.

У кожного в руках тяжкий залізний молот,
І голос сильний нам згори, як грім гримить:
„Лупайте сю скалу! Нехай ні жар, ні холод
Не сплять вас! Зносить і труд і спрагу й голод,
Бо вам призначено скалу сесю розбити.”

І всі ми, як один, підняли вгору руки,
І тисяч молотів о камінь загуло,
І в тисячні боки розприскалися штуки
Та відривки скали; ми з силою розпуки
Раз-по-раз гримали о камяне чоло.

Мов водопаду рев, мов битви гук кривавий,
Так наші молоти гриміли раз-у-раз;
І пядь за пядею ми місця здобували;
Хоч не одного там калічили ті скали,
Ми далі йшли, ніщо не спинювало нас.

І кождий з нас те знав, що слави нам не буде
Ні пам'яті в людей за сей кривавий труд,
Що аж тоді підуть по сій дорозі люди,
Як ми пробем її та вирівняєм всюди,
Як наші кости тут під нею зогниють.

Та слави людської зовсім ми не бажали,
Бо не герої ми і не багатирі.
Ні, ми невольники, хоч добровільно взяли
На себе пута. Ми рабами волі стали:
На шляху поступу ми лиш каменярі.

І всі ми вірили, що своїми руками
Розібємо скалу, роздробимо граніт;
Що кровю власною і власними кістками
Твердий змуруємо гостинець, і за нами
Прийде нове життя, добро нове у світ.

І знали ми, що там, далеко десь у світі,
Який ми кинули для праці, поту й пут,
За нами сльози ллють мами, жінки і діти,
Що други й недруги гнівнії та сердиті
І нас і намір наш і діло те кленуть.

І в а н Ф р а н к о

ПРОЛОГ ДО ПОЕМИ „МОЙСЕИ”

Народе мій, замучений, забитий,
Мов паралітик той на роздорожжу,
Людським призи́рством, ніби струпом **вкритий!**

Твоїм будучим душу я тривожу,
Від сорому, який нащадків пізніх
Палитиме, заснути я не можу.

Невже тобі на таблицях залізних
Записано в сусідів бути гноєм,
Тяглом у поїздах їх бистроїздних?

Невже по вік уділом буде твоїм
Укрита злість, облудлива покірність
Усякому, хто зрадою й розбоєм

Тебе скував і заприсяг на вірність?
Невже тобі лиш не судилось діло,
Щоб виявило твоїх сил безмірність?

Невже задармо стільки серць горіло
До тебе найсвятішою любовю,
Тобі офіруючи душу й тіло?

Задармо край твій весь покритий кровю
Твоїх борців? Йому вже не пишуться
У красоті, свободі і здоровю?

Задармо в слові твому іскряться
І сила й м'якість, дотеп і потуга,
І все, чим може вгору дух піднятися?

Задармо в пісні твоїй ллється туга
І сміх дзвінкий і жалощі кохання,
Надій і втіхи світляна смуга?

О, ні! Не самі сльози і зітхання
Тобі судилися! Вірю в силу духа
І в день воскресний твого повстання.

О, якби хвилю вдать, що слова слуха,
І слово вдать, що в хвилю ту блаженну
Вздоровлює й огнем живущим буха!

О, якби пісню вдать палку відхненну,
Що мільони порива з собою,
Окрилює, веде на путь спасенну!

Якби!.. Та нам, знесиленим журбою,
Роздертим сумнівами, битим сльозом, —
Не нам тебе провадити до бою!

Та прийде час, і ти огнистим видом
Засяєш у народів вольнім колі,
Труснеш Кавказ, впережишся Бескидом,

Покотиш Чорним морем гомін волі,
І глянеш, як хазяїн домовитий,
По своїй хаті і по своїм полі...

Іван Франко

CONTRA SPEM SPERO

Гетьте, думи, ви хмари осінні!
То ж тепера весна золота!
Чи то так у жалю, в голосінні
Пролинуть молодії літа?

Ні, я хочу крізь сльози сміятись,
Серед лиха співати пісні,
Без надії таки сподіватись, —
Жити хочу! Геть думи сумні!

Я на вбогім сумнім перелозі
Буду сіять барвисті квітки,
Буду сіять квітки на морозі,
Буду лить на них сльози гіркі.

І од сліз тих гарячих розстане
Та кора льодовая, міцна,
Може квіти зйдуть, і настане
Ще й для мене весела весна.

Я на гору круту кремяную
Буду камінь важкий піднімать
І, вагу несучи ту страшную,
Буду пісню веселу співать.

В довгу темную нічку невидну
Не стулю ні на хвильку очей,
Все шукатиму зірку провідну,
Ясну владарку темних ночей.

Так! Я буду крізь сльози сміятись,
Серед лиха співати пісні,
Без надії таки сподіватись,
Буду жити! — Геть думи сумні!

Леся Українка

СКРІЗЬ ПЛАЧ...

Скрізь плач і стогін і ридання,
Несмілі погляди, слабі,
На долю марні нарікання
І чола схилені в журбі.

Над давнім лихом України
Жалкуєм-тужим в кожний час,
З плачем ждемо тії години,
Коли спадуть кайдани з нас.

Ті сльози розтроюдять рани,
Загоїтись їм не дадуть.
Заржавіють від сліз кайдани,
Самі ж ніколи не спадуть!

Нащо даремнії скорботи?
Назад нема нам вороття!
Берімось краще до роботи,
Змагаймось за нове життя!

Леся Українка.

НА ДІЯ

Ні долі, ні волі у мене нема,
Зосталася тільки надія одна:

Надія вернутись ще раз на Україну,
Поглянути ще раз на рідну країну,

Поглянути ще раз на синій Дніпро, —
Там жити, чи вмерти мені всеодно;

Поглянути ще раз на степ, могилки,
Востаннє згадати палкії садки...

Ні долі, ні волі у мене нема,
Зосталася тільки надія одна.

Леся Українка

ЗВЕЛА МЕНЕ...

Звела мене не біда; —
Звела мене,
Звела мене не біда, —
А дівчина молода;
А дівчина
А дівчина молода!
Брівоньками звялила,
Брівоньками,
Хмароньками,
Брівоньками звялила;
Оченьками спалила!
Оченьками,
Зіроньками
Оченьками спалила!
Губоньками зраїла,
Губоньками,
Сливоньками,
Губоньками зраїла,
Личеньками струїла, —
Личеньками,
Чароньками,
Личеньками струїла.
Ой, дівчино, не вяли,
Ой, дівчино,
Ти рибчино,
Ой, дівчино, не вяли,
Мого серця не пали;
Мого серця,
Край реберця,
Мого серця не пали!
Коли любиш, не жартуй!
Коли любиш,
Та не губиш,
Коли любиш, — не жартуй;
Як не любиш, — розчаруй,
Як не любиш,
Тільки губиш,
Як не любиш, — розчаруй!

Степан Руданський

ДЛЯ ВСІХ ТИ МЕРТВА І СМІШНА.

Для всіх ти мертва і смішна,
Для всіх ти бідна і нещасна,
Моя Україно прекрасна,
Пісень і волі сторона.

Поглянь: народ твій — раб з рабів,
Чужими й рідними забутий,
Гниє віки в недолі лютей
І віру в долю загубив.

О, дух України! орел!
Дух вільний, смілий і високий,
Злети, стурбуй цей мертвий спокій
І влий життя з своїх джерел.

Мовчиш? заснув? ганебно спи...
Ні, певно ти поліг в курганах,
Бо ти не зміг-би бути в кайданах,
Як ці невольники — раби...

Ти, дужий в вільності своїй,
Розніс-би хмари і тумани,
Розбив-би всіх неволь кайдани,
Розбив-би... чуєш, краю мій?

Олександр Олесь.

АЙСТРИ.

Опівночі айстри в саду розцвіли...
Умились россою, вінки одягли.
І стали рожевого ранку чекать,
І в райдугу барвів життя убирать...

І марили айстри в розкішнім пів-сні
Про трави шовкові, про соняшні дні, —
І в мріях ввижалась їм казка ясна,
Де квіти не в'януть, де вічна весна...

Так марили айстри в саду в осени,
Так марили айстри і ждали весни...
А ранок стрівав їх холодним дощем,
І плакав десь вітер в саду за кущем...

І вгледіли айстри, що вколо — тюрма...
І вгледіли айстри, що жити дарма, —
Схилились і вмерли... І тут, як на сміх,
Засяяло сонце над трупами їх!..

Олександр Олесь.

З ЖУРБОЮ РАДІСТЬ ОБНЯЛАСЬ...

З журбою радість обнялась...
В сльозах, як в жемчугах, мій сміх.
І з дивним ранком ніч злилась,
І як мені розняти їх?!

В обіймах з радістю журба.
Одна летить, друга спиня...
І йде між ними боротьба,
І дужчий хто — не знаю я...

Олександр Олесь

ОЙ, НЕ СІЙТЕСЬ СՆИГИ.

Ой, не сійтесь сніги, ой, не сійтесь рясні,
Не губіть ви останньої слави:
Гріє здалека землю усмішка весни,
Пробиваються проліски, трави.

Не злякать вам нікого, холодні сніги,
Бо ростопе вас сонце блискуче,
І нечуваний сміх залуна навкруги,
Як тікати ви будете в кручі.

Ой, не сійтесь сніги, ой, не сійтесь рясні,
Згиньте в темній безодні навіки!
Хоча пізно, а все-ж дїждемось ми весни, —
Свята волі, і світла і втіхи.

Олександр Олесь.

ПОДАЙТЕ ВІСТОНЬКУ...

Подайте вістоньку через усі препони,
Чи в Великодну ніч у нас дзвонили дзвони,
Чи усміхалися і очі і уста,
Чи вірили в воскреслого Христа, —
Подайте вістоньку через усі препони.

Подайте вістоньку, — чи ще не всі в могилі
Мої брати і сестри милі,
Чи ще розірваний наш стяг
Живе в поранених серцях, —
Подайте вістоньку, чи ще не всі в могилі.

Олександр Олесь

СОНЦЕ НА ОБРІІ, РАНОК ВСТАЄ.

Сонце на обрії, ранок встає, —
Браття вставайте,
Сонце стривайте:
Ранок встає.

Сестри, збирайте і зносьте квітки:
Будем співати,
Сонце квітчати, —
Зносьте квітки.

Браття, бандури і кобзи беріть:
Будемо грати,
Ранок вітати, —
Кобзи беріть.

Сонце на обрії, ранок встає, —
Грайте-ж, співайте,
Сонце стривайте...
Ранок встає!..

Олександр Олесь.

ЛЬОДОЛІМ

Без упину, без утоми
В бурі, в громі,
В льодоломі
З-під зимової кори
Міцно вирвавсь Дніпр старий!
Крига кригу
Серед бігу
Ламле, кришить в купи снігу,
В гори льоду! Дніпр реве,
То він бореться й живе.
Царство сонне
Тоне, тоне,
Во прийшла весна...
Хто ж могутній заборонить
Встати й нам від сна?

Григорій Чупринка

ОРЕЛ

Широким помахом крил дужих своїх
Високо піднісся орел сизокрилий,
Все вище та вище до хмар золотих,
Та й хмари високі його не спинили.

Злетів він над хмари й гукнув відтіля:
„Гей, хто ще зо мною? До сонця полинем!”
Та поклик могутній хоч чула земля, —
Ніхто не озвався за кликом орлиним.

А сам він ще вище тоді полетів,
Аж поки зовсім від землі заховався;
Він дихав повітрям надхмарних країв,
На сонце дивився і в світлі купався.

І рвався ще вище, але вже не міг,
Не стало ні сили, ні крилам підпори,
І смуток великий орел переміг,
І тихо спустивсь на високії гори.

Тоді зрозумів, що син він землі,
Що буде навіки до неї прикутий;
Але його небо манило здалі,
І вічно про його не міг він забути.

І в час, як нудьга обгорнула його,
Як гидко ставало на землю дивитись,
Літав він за хмари до сонця свого,
Щоб ясним промінням на волі напитись.

А втомлений — знову на землю сідав,
На гору високу край темної кручі,
І другим створінням земним повідав
Про небо, про сонце, про зорі блискучі.

Володимир Самійленко

У К Р А І Н І

Ти звеш мене й на голос любий твій
З гарячою любовю я полину,
Поки живуть думки в душі моїй,
Як мрію чистую з найкращих мрій
Я заховаю в серці Україну.
І мрія та, як світище ясне,
Шляхом правдивим поведе мене.

Нехай той шлях важкий, нехай тернистий!
Але хіба тоді квіток шукать,
Коли тебе, твій любий образ чистий,
Несхнучі сльози тяжко туманять?
Коли твій геній навіть променистий
Онемощів і почина згасать?
О, ні, того скарають муки люті,
Хто зможе в час такий тебе забути.

В біді твоїй рідніша ти мені,
Тобі несу я сили всі, що маю,
І працю тиху і мої пісні
На вівтар твій побожно я складаю.
Натхни ж мене! Нехай у мертвім сні
Я днів моїх даремне не загаю!
Що за життя тобі я заплатив...
Нехай я знаю, що не дурно жив.

Володимир Самійленко

НА СВЯТИЙ ВЕЧІР

Смеркається. Ослизлий день
Між мурами конає.
В печі червоний блис огонь,
А в сінях вітер грає.

Той тихий і сумний настрій
Несе мене світами,
І я лечу на крилах мрій
До батька і до мами.

Сніжок паде, як срібний пух,
Мороз малює квіти;
Накритий стіл, в куті дідух,
Пустують в сіні діти.

Знайшли собі свистун горіх
І свищать в перегони;
Лящить в ушах діточий сміх,
З дзвіниці дзвонять дзвони.

Гей, кілька то минуло літ!
А я так добре чую
Кожухів шелест, скрип чобіт
І щирі пісню твою.

Далекий світ, великий час,
Пливуть літа рікою,
А я все памятаю вас,
Як йдете з колядою.

Ще й нині чую, як Юрко
Співає: „Бог предвічний”,
Як сопраном пищить Федько,
Баском реве Зарічний.

Скрипливий наболілий спів,
Такий, як хлопські груди.
Та хто його раз зрозумів, —
До смерти не забуде.

Ще й нині бачу, як Федір
„Вінчоване” голосить.
Втворились двері на-розтвір
І батько в хату просить.

І починається річна
У пан-отця гостина.
Ціле село єднається,
Немов одна родина.

Далекий світ, великий час,
Пливуть літа рікою,
Гей! Що чувати там у вас?
Чи йдете з колядою?

Чи ще живий Федір, Юрко,
І мій сусід Зарічний?
Чи й нині, як колись, давно,
Співають: „Бог предвічний?”

Чи й нині мерехтять зірки
Над хатою старою?...
Гей, краю мій, не знаєш ти,
Як тужу за тобою!

Богдан Лепкий.

І В МЕНЕ БУВ СВІЙ РІДНИЙ КРАЙ.

І в мене був свій рідний край,
Цвіли там квіти у діброві,
Шумів таємну пісню гай,
Збіжжа стелилися чудові
На паску і на коровай...
І в мене був свій рідний край.

А нині там земля порита,
Біля рова стрілецький рів;
Квітки столочили копита,
Ліс поторощений счорнів,
Пшениця, ніби градом збита —
Щаслив, хто бачив й не здурів!

І в мене був свій рідний край, —
Хати в садочках потопали;
Коли настав чудовий май
І соловейки заспівали,
Здавалось — не земля, а рай.
І в мене був свій рідний край!

А нині з сіл сліду немає, —
Де хочеш, вітре, там гуляй.
З могили череп визирає,
Хрести стоять, як чорний гай,
Між ними смуток похожає,
І сльози ллються, як Дунай.

О краю мій! Свята руїно,
Новітня Троє в попелах!
Перед тобою гну коліно
І кличу: Боже в небесах,
За кров, за муки, за руїну,
Верни, верни нам, Боже, Україну!

Верни нам нашу прежню волю,
І добре імя нам верни,
Людською кривдою важкою
Землі святої не скверни, —
Досить вже кривди, муки й болю —
Верни нам Вітчину, верни!

Богдан Лепкий.

ДО „359”

(Розстріляним під Базаром)

Спіть, хлопці, спіть! Спіть, хлопці, спіть!
Про долю — волю тихо сніть,
Про долю — волю вітчизни, —
Чи ж можуть бути кращі сні?

За рідний край, за край святий
Віддали ви вік молодий.
Віддали ви юнацькі сні,
Вишневий цвіт, життя весні.

Летіли ви, як ті вітри,
Ні мамин плач, ні крик сестри
Не зупинили вас на мить,
— Цить, мамо, цить! Цить, сестро, цить!
— Покликав нас Господній глас,
— Ми йдем боротися за вас,
— За чарів —* чар, за мрію — мрій,
— За волю йдем на перебії!...
І ви пішли, і без ваги,
Неначе льви, боролись ви.
Що кулі вам? і що штики?
Ви юнаки! Ви — козаки!

І ви пішли... Щаслива путь!
І ви пішли, щоб не вернуть...
Червоний штик, кривавий шлях,
Стоять могили по полях.

Та прийде день, великий день,
День радості і день пісень,
І загуде свободи дзвін, —
До вас підемо на поклін.

І там, де ви лягли кістьми,
Приляжем вільними грудьми
Й на ваших тихих могилках
Замає наш побідний стяг...

Спіть, хлопці, спіть! Спіть, хлопці, спіть!
Про долю — волю тихо сніть!
Про долю — волю вітчини,
Чи ж можуть бути кращі сні?!

Богдан Лепкий.

З А К Л И К !

Не хилляйте вниз прапора,
Лиш держіть його високо,
І не знайте, — що покора,
Хоре серце, думка хора;
Хоч слізьми заходить око, —
Не хилляйте вниз прапора,
Лиш держіть його високо!

Має беріг кожне море,
А по бурі йде погода.
Хто боротьбу веде — поборе!
Хто терпить лиш — тому горе!
Шкода сліз, терпіння шкода!
Має беріг кожне море,
А по бурі йде погода!

Хоч поборе ворог тіло,
Але духа він не зможе!
Поки серце не змарніло,
Йдім до бою бодро, сміло:
„Ще не вмерла! — Так нам Боже!”
Хоч поборе ворог тіло,
Але духа він не зможе!

Підносім лиш свого духа
І розпалюймо до грані.
Хоч звалить нас завірюха, —
Нарід обновиється з духа
І обновлений повстане.
Підносім лиш свого духа
І розпалюймо до грані!

Богдан Лепкий

РІДНИЙ КРАЙ

Розкішний степ... Убогі села...
Це ти, мій краю чарівний?
Мій рідний край такий веселий,
Мій рідний край такий сумний!

Як часто я в своїх надіях
З тобою, краю мій, живу,
Бо вірю я, — не тільки в мріях —
Ти будеш вільним наяву!...

Твої сини на всі дороги
Старцями вбогими пішли:
Давно чумацькі круторогі
Вони попродали воли.

Давно стеги твої широкі
Вони задармо оддали,
Гаї ж розкішні і високі
Другії власники звели.

Нащадки прадідів дебелих
В ярмі ідуть твої сини...
Мій рідний край такий веселий,
Мій рідний край такий сумний!

А все ж надійним вільним жаром
Твої сини вже розпеклись;
О, краю! Може незабаром
Ти будеш вільним, як колись.

Розкішний степ... Убогі села...
Це ти, мій краю чарівний?
Мій рідний край такий веселий,
Мій рідний край такий сумний!...

Григорій Чупринка

В ДЕНЬ ПЕРШОГО ЛИСТОПАДУ.

І знов — котрий це вже раз? —
Зійшлися ми в одній родині,
Щоб помянуть той славний час,
Коли в офіру батьківщині
Себе принесли кращі з нас...

У бурях дикої війни
Валились трони і держави,
Народів славнії сини
Вже розбивали кайдани
В потоках крові, в блисках слави.

І наші лицарі у бій
Ішли за волю України,
Замаяв прапор дорогий
В вогнях юнацьких буйних мрій,
В піснях червоної калини.

Але... ввесь світ повстав на нас,
Не дав загоїть навіть рани,
І хоч наш дух тоді не згас,
Та ніс уже лихий нам час
Нову неволю і кайдани.

Устав і знов упав наш Львів,
Над ним навис туман кривавий,
Покрив собою і бійців,
України рідної синів,
Що впали там — на полі слави.

І от що-рік, в ті самі дні,
Свої зміряємо ми сили...
Та не ридання вже — о, ні! —
Про перемогу лиш пісні
В нас викличуть святі могили...

Хай мертві сплять... Не ворухіть
Сльзьми гіркими їх спокою;
В вогневій пісні розпаліть
Свої серця в цю славну мить
Жаданням помсти, чаром бою!

Прапор борців міцніш тримай
Хто любить волю, любі друзі,
І заповіт святий сповняй:
Не трать часу в даремній тузі
І не ридай, а здобувай!

Спиридон Черкасенко.

У ВОСКРЕСНИЙ ДЕНЬ.

Ти вмів нести вінок, що терням ранив скрані,
І бути вмів сильним в юрбі зрадливих лиць,
Хоч кров з отвертих ран текла вогнями грані,
Хоч мязи рук і ніг не були з твердих криць.

Ти гордим бути вмів, опльований і скутий,
І не просив життя Ти у катів своїх,
І серед лютих мук у болю незбагннутих,
Ти вірив в третій день, що стати мав Твоім!

І ми хотіли б теж нести вінки тернові
І на Голгофту йти під звук грімких пісень,
Хоч місця на землі забракло нашій крові,
О, Христе, ми як Ти, на третій ждемо день!

Богдан Ніжанківський

ПРОГОЛОШЕННЯ УКРАЇНСЬКОЇ НАРОДНЬОЇ РЕСПУБЛІКИ.

(Дума)

Ой що в Софійському заграли дзвони, затремтіли,
Не білі голуби-янголи в небі полетіли.
Ой, там збиралися під прапори, під соняшні,
щей сині. Віднині
Не буде більше пана у вільній Україні!

Ідуть, ідуть з музикою
Під тінню прапорів
Прекрасною, великою
Рікою стиглих нив.

Ідуть, ідуть — вітаються
І славлять щасні дні.
Жахтять — переливаються
Їх душі вогняні.

Ой та виходили попи з Софійської зза брами
З хрестами, з корогвами.
У шатах золотих коло Богдана правлять
Службу Божу. Як рожу —
Вітай свою, Україно, долю, — вітай дівчину гожу.

Горять, горять свободою
Вчорашні раби,
Бо вчули: „Встань з природою!”
Звук янгола труби.

І встали всі, співаючи
З природою весни,
З природою вітаючи
Чудові дійсні сни.

Як засміялося до них та праведнеє сонце:
„Не дурно гріло я — світило у кожнеє віконце”.
Як заходилися хмарини ткати скатертини,
Цвітуть та розцвітають небесні бархатини—
хвилини!

ВЕСНА

Щороку ліс міняє темні шати,
Щороку сонце відновляє путь,
Щоб золото блискуче розіллрати
І в синє плесо серце окунуть.

Я знаю, сорокшостий раз вокресне
Спяніла вись, і степ, і далина,
Але щороку я стрічаю весну,
Немов це перша у житті весна.

Надіюсь, вірю і чекаю: може,
Вже цього року збудеться воно,
Що стільки років надить і тривоже
І в снах моїх співає, як вино.

І що, коли в потузі непоборній
Повстане день, протрубить нам ясу,
І ранок несподівано розгорне
Ніколи ще неявилену красу!

Юрій Клен

БАГАТА ТИ ЄСИ...

З поеми: Пісня про Рідну Землю.

Багата ти еси і бідна, Україно,
Мій краю дорогий, і раю, і руїно.
Благословенна ти, й проклята рівночасно,
Замаяна добром і вкрита лихом рясно.
Топтали твій загін наїздники недобрі:
Хозари, половці, і печеніги, й обри,
І хижа татарва, і турки завидючі,
Ненаїсна Москва, поляки загребуці,
Мадяри, свояки кривавого Атилли,
І німці, скупані у крові і чорнилі.
Та ти, мов Фенікс той, все воскресала знову,
Стрясала попіл з риз, відзискувала мову,
Вмивалася дощем, поїлася росою
І дивувала світ нетлінною красою.
Надхни мене тепер, додай снаги і хисту,
Щоб гідно описать твою красу пречисту!
Твої святі лани, пшеницею вагітні,
І запашні степи, і луки пишноцвітні,
Задумані ставки, і ріки срібноводні,
І водопадів гук, як дзвони великодні,
І шум старих лісів, і гомін темних борів,
І клеті повені в нутрі карпатських зворів,
І блиски зір твоїх, що міняться як роси,
І ранішні хмарки, як золоті покоси,
І грому твого дзвін, і ласку твого сонця,
І бабиного літа срібні волоконця,
І сяйво місяця над сонною горою,
І білий чар зими різдвяною порою,
І радощі землі, що встав Ісус од гроба,
І жайворонка спів над плугом хлібороба,
І журалиний ключ, яким Господар світу
Визволює весну, а замикає літо,
І чайки, чайки скиг, болючий від тривоги,
Що вивела діток край битої дороги.
І села, нашу міць, наш заповідник волі,
Захований в балках від ока злої долі,
І городи старі, відновлені чужими

І для чужих Богів, хоч тужать за своїми.
Вкінці нехай слова веселкою заграють
Про гарний мій народ — сумний в веселім краю.
Він, мов царівна та, наврочена Ягою,
Що спала сотню літ і встала молодою,
Так спав він літ шістьсот, заклятий борогами,
І молодим збудивсь, хоч був старий літами.

Роман Купчинський

ЛИСТОПАД

Пожовкле листя, сіре небо,
Осінний вітер, листопад,
Ох, скільки споминів далеких
До нас вертається назад!...

Був час і вітряний і зимний
І листя падало на шлях,
Та в душах нам світило сонце
І квіти нам цвіли в серцях.

О, незабутній листопаде!
Пройдуть літа, пройдуть віки,
А ти стоятимеш над нами,
Як тінь Господньої руки.

Роман Купчинський

НА СВЯТИЙ ВЕЧІР

У ту нічку святую, врочисту
В таємну ту нічку чудес,
Як надягне світ ризу зористу,
Сходить Боже Дитятко з небес.

Йде тихенько по сніжній пелені,
Босоніж гаєм, полем ступа,
Сосни клоняться Йому зелені,
Сірий зайчик до ніг припада.

А Воно, як що року від віка,
В людські серця в гостину спішить,
Щоби з Богом опять чоловіка
Таємничим союзом злучить.

Щоб з'єднати роз'єднаних світом
У великій братерській любові,
І небесним промінем огріту
Заквітчати землю в зимі.

У ту ніч чудотворну Дитяти,
Як засядем в родиннім кружку,
Помянім тихим словом посвяти
Всю Україну мертву і живу.

Тих, що в бою за рідні прапори,
Щоб з кайданів народ розкувать,
Устелили трупом простори
Від Амуру аж ген до Карпат.

Тих далеких, що в стужі Сибіру
Линуть думкою в рідне гніздо,
Тих, по тюрмах, що в мурах у сірих
Крізь решітку витають Різдво.

І хай в вечір єдиний той в році,
Хоч нас ворог давить і лома,
В світового безладдя потоці
Серцем буде Україна одна!

Константина Малицька

ОТЧЕ НАШ

До Тебе, Отче наш, благий Владико
Веселки й сумерку могутній Пане,
З палаючих глибин нестримним криком,
У розпачі розчарувань — оmani,
Мої слова молитви вилітають:
І білим цвітом стеляться жасмину,
І рвуться, гіркнуть сумніву полином!
...Палкі слова надії і відчаю...

До Тебе, Царю облаків, блакиті
І часу необнятого й простору,
Мільярдів зір, вогнених сонць всесвіту,
Святої думки поступу і твору —
Шлю пристрасних бажань молитву скриту:
Тернових колючок пахучу рожу...
До Тебе, що еси на небі, Боже, —
Що птицям кажеш жити й квітнуть квітам.

Хай святість імени Твого, Владико,
Сполучить гімнами усю природу,
Хай океани моляться і ріки
І всі Тобі поклоняються народи.
І голосніше грому й хуртовини
До Тебе кличуть, Отче наш, з темниці
Розширені розпукою зіниці —
Слова завмерлі вольної людини!

Володимир Янів

ОДБИВСЯ Я

Одбився я від серця Твого й дому,
Де юність розцвіла румянолиця —
І полонила дні мої вязниця,
Мої дороги — в далеч невідому.

Не раз я тугу вговкую й утому,
Та спогадом горить і сном все сниться:
Далекий дім і затишна світлиця
І Ти й Твої казки мені малому.

Казала Ти, що не прокляття в бою
Лягти від куль, коб тільки, як родився,
Злиденно у неволі не вмирав ти.

І я пішов, розстався із Тобою,
Од серця Твого й рідних меж одбився —
І слухаю Твої, Мамо, правди.

Богдан Кравців

ОСІНЬ

Це в осені така мінлива синь,
Це в осені так тихо і так дунко,
І ваблять зір довоколичні ліса
Багатством барв і строгістю рисунку.

Це в осені не зна природа тайн:
В новій красі, хвилюючій і простій,
Далекі обрії спокійно розгорта,
Щоб золотою повинню став простір.

Це в осені, як листя шелестить
Під тихим кроком на шляху забутім,
В своїх думках перебіраш ти,
Те, що було, і те, що має бути.

Ірина Наріжна

УСЕ — ЛИШЕ НЕ ЦЕ!

Усе — лише не це! Не ці спокійні дні,
Де всі слова у барвах однакових.
Думки, мов нероздмухані вогні.
Бажання в заповишених оковах.

Якогось вітру, сміху чи злоби!
Щоб рвались душі крізь іржаві ґрати,
Щоб крикнув хтось: ненавидь і люби, —
І варто буде жити чи вмірати!

Не бійся днів, заплутаних вузлом,
Ночей безсонних, очманілих ранків.
Хай ріже час лице — добром і злом!
Хай палять серце — найдрібніші ранки!

Ти в тінь не йди. Тривай в пекучій ґрі.
В сліпуче сьйво не лякайся дивиться, --
Лише по спеці гряде жданий ґрім
І з хмар сковзне — баґнетом — блискавиця!

Олена Теліґа

МАТЕРІ

Знаю, золотистою сережкою
Знову висне місяць над Дніпром
І моєю крученою стежкою
Ти ідеш, закутана платком.

Ні, мабуть, скоріш простоволосою,
Хоч і вітер палить до кісток,
І ногами репаними, босими
Місиш мокрий льодовий пісок.

І тобі байдуже, що між пальцями
Виступила, запеклася кров.
Вітровій із чортовими танцями
Тричі путь твою вже перейшов.

Зупинися! Все одно даремно ти
Ті калюжі переходиш вбхід.
Кимсь жорстоким, лютим перевернуто
Догори ногами цілий світ.

І тому тій стежечці покрученій
Не знайти початку, ні кінця,
І тому до смерти ми замучимо
Довгою розлукою серця.

Я вернусь, хоч іншою вже стежкою,
Я вернусь! Клянусь тобі в цю мить
Золотою місяця сережкою
І усім, чим ти ще можеш жить.

Михайло Ситник

З М І С Т

Передмова	3
---------------------	---

Поезії для малих дітей

Молитва. К. Перелісна	5
Зима. Г. Чупринка	6
Впав сніжок. М. Петрів	7
Ялинка. О. Олесь	8
Святий Миколай іде	9
Христос Воскрес. Л. Глібів	10
На Великдень. Т. Шевченко	10
Жучок Гаївка	11
І досі сниться. Т. Шевченко	12
Вечір. Т. Шевченко	12
Моя мама. Марійка Підгірянка	13
Річка. Т. Шевченко	13
Вмиєм, діти, личка! Р. Завадович	14
Колисанка. Марійка Підгірянка	15
Ой, не коси	15
Україна. Іванна Савицька	16
Українець	17
Українка	17
Весна. О. Олесь	18
Співанка. Народна пісня	19
Мудра кицька. О. Пчілка	19
Слово української дитини. Ю. Шкрумеляк	20
Сонце України. У. Кравченко	21
Ми є діти українські	22

Поезії для молоді

Іван Підкова. Т. Шевченко	23
До Основ'яненка. Т. Шевченко	25
Мені тринадцятий минало. Т. Шевченко	28
Минули літа молодії. Т. Шевченко	29
Мати. Т. Шевченко	30
Каменярі. І. Франко	31
Пролог до Поєми „Мойсей”. І. Франко	32
Contra Spem spero. Леся Українка	34
Скрізь плач. Леся Українка	35
Надія. Леся Українка	35
Звела мене. С. Руданський	36
Для всіх ти мертва і смішна. О. Олесь	37
Айстри. О. Олесь	38
З журбою радість обнялась. О. Олесь	38
Ой, не сійтесь, сніги. О. Олесь	39
Подайте вістоньку. О. Олесь	39
Сонце на обрії. О. Олесь	40
Льодолім. Г. Чупринка	40
Орел. В. Самійленко	41
Україні. В. Самійленко	42
На Святий Вечір. Б. Лепкий	43
І в мене був свій рідний край. Б. Лепкий	45
До „359”. Б. Лепкий	46
Заклик. Б. Лепкий	48
Рідний Край. Гр. Чупринка	49
В день Першого Листопаду. С. Черкасенко	50
У Воскресний День. В. Ніжанківський	51
Проголошення Укр. Нар. Республіки	52
Весна. Юрій Клен	54
Богата ти esi. Р. Купчинський	55
Листопад. Р. Купчинський	56
На Святий Вечір. К. Малицька	57
Отче наш. Володимир Янів	58
Одбився я. Богдан Кравців	59
Осінь. Ірина Наріжна	59
Усе — лише не це! О. Теліга	60
Матері. Михайло Ситник	61
Зміст	62

**ЧИ ВИ
ВЖЕ ЗЛОЖИЛИ
НАЦІОНАЛЬНИЙ ДАТОК**

до Українського Народного Фонду?

НЕ ЗАБУВАЙТЕ, НЕ ВІДКЛАДАЙТЕ!

**Бо також І ВІД ВАС залежить
доля нашої Батьківщини!**

**НАЦІОНАЛЬНИЙ ДАТОК — ВІД 10 ДОЛ.
І ВИЩЕ — ПОСИЛАЙТЕ ПО АДРЕСІ:
UKRAINIAN CONGRESS COMMITTEE OF AMERICA
50 Church Street, New York 7, N. Y.**